

ГЛОБАЛЬНЕ ЛІДЕРСТВО США: ВИКЛИК МІЖНАРОДНО-СИСТЕМНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОСТІ XXI СТОЛІТТЯ

Анотація. Основною метою даної роботи є дослідження концептуального і практичного вимірів сучасного міжнародно-системного розвитку в контексті перспектив еволюції глобального лідерства Сполучених Штатів Америки, а також прогнозування впливу відносного зниження владної потужності Вашингтона на структурні виміри глобальної системи міжнародних відносин.

Ключові слова: США, лідерство, міжнародна система, перспектива розвитку, структура.

Annotation. The most general objective of this paper is investigating the conceptual and practical dimensions of the modern international system development in the context of the prospects for the evolution of global leadership of the United States, as well as forecasting the impact of the relative decline of the power capacity of Washington to the structural dimension of the global system of international relations.

Key words: USA, leadership, the international system, the prospect of the development, structure.

Аннотация. Основной целью данной работы является исследование концептуального и практического измерений современного международно-системного развития в контексте перспектив эволюции глобального лидерства Соединенных Штатов Америки, а также

* доктор політичних наук, старший науковий співробітник, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

прогнозирование влияния относительного снижения властной мощности Вашингтона на структурные измерения глобальной системы международных отношений.

Ключевые слова: *США, лидерство, международная система, перспектива развития, структура.*

Постановка проблеми. Сучасний світовий порядок продовжує характеризуватися перевагою лідерства західного світу. Уособлене США західне лідерство, як провідний історичний тренд розвитку системи міжнародних відносин кінця ХХ - початку ХХІ століть, названий експертами «однополярний момент», виявився більш тривалим й багатовимірнішим за більшість очікувань та прогнозів. Сьогодні, США залишаються провідною державою світу, єдиною глобальною наддержавою за більшістю показників владної потужності. Проте останні десятиліття демонструють, що основним трендом міжнародно-політичного розвитку поступово стає зміщення важливих показників. Перш за все йдеться про те, що темпи зростання в США і в інших західних країнах вже тривалий час є значно нижчими, аніж у деяких держав, що розвиваються, а потужний економічний базис зростання є ключовим фактором, що сприяє побудові потужності й інших сферах розвитку. У той ж час зростаючі держави, перш за все такі як Китай та Індія, почали обережно просувати свої власні погляди щодо кращого управління міжнародною системою і вимагають більшого впливу на міжнародний процес прийняття рішень з точки зору прийняття узгоджених і ефективних міжнародних заходів реагування на спільні проблеми та знаходження стійких договірних можливостей щодо стабільного глобального розвитку. Проектування цих тенденцій в майбутнє середньострокової та довгострокової перспективи дозволяє передбачити високу ймовірність появи нових силових полюсів і можливість процесу перетікання владної потужності, тобто зміни позиції елементів у самих вищих за потужністю щаблях міжнародної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній політичній науці наявні суттєві розходження в підходах до перспектив трансформації міжнародної системи та глобального розвитку. У США загострюється дискусія щодо збереження чи відновлення американського системного лідерства на глобальних просторах, з одного боку, та повернення американської держави до воєнно-політичного ізоляціонізму, з другого боку [1]. Відсутність консолідованого підходу до збереження статусу глобальної держави та фіксація розходжень щодо оцінки міжнародно-політичних перспектив глобального розвитку [2]. У Європі політична наука продовжує перебувати у стані пошуку нових стратегічних позиціонувань ЄС на міжнародній арені. На даному етапі відсутня навіть категоріальна єдність у визначенні суті нинішньої міжнародної системи, мають місце фундаментальні розходження щодо глобальних перспектив європейського та трансатлантичного стратегічного лідерства, адекватного сприйняття політико-стратегічного позиціонування зростаючих центрів впливу [3, с.28-31]. Азійські, особливо китайські [4], та російські [5] політологи в оцінках перспектив міжнародної системи переважно відтворюють офіційну позицію влади, яка базується на ідеї формування багатополусної міжнародної системи, врахування стратегій регіонального лідерства та обережної контрольованої участі у міжнародно-трансформаційних процесах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На думку автора, у концептуальному оформленні світового порядку та прогнозуванні перспектив розвитку сучасної міжнародної системи є доцільним розглядати потенціал моноцентричної і поліцентричної перспектив та перспективи залежності політичного виміру міжнародних взаємодій від спроможності світової економічної системи долати кризові тренди. Стратегічний тренд, спрямований на зміцнення моноцентричного світового управління, передбачає, що США та їх союзники по ЄС і НАТО закріплять своє визначальне положення у системі міжнародних відносин

(плюралістичний центр світового регулювання), тренд на консолідацію передбачає використання переваг колективного врегулювання глобальних викликів за участю провідних світових держав та інших великих гравців світової політики. В останньому випадку провідним акторам, перш за все США, доведеться суттєво змінювати свою зовнішньополітичну стратегію, оскільки їхні дії щодо використання силового підходу у веденні міжнародних відносин будуть обмежені.

Формулювання цілей статті. В статті теоретично обґрунтовані та проаналізовані особливості та перспективи розвитку сучасної міжнародно-системної взаємодії в контексті еволюції глобального лідерства Сполучених Штатів Америки, а також прогнозування впливу відносного зниження владної потужності Вашингтона на структурні виміри глобальної системи міжнародних відносин.

Основний зміст. Майже всі зростаючі держави – потенційні опоненти збереження домінанти американського лідерства у глобальному світі стикаються з величезними труднощами, тож їхній шлях до набуття реального статусу «нової великої держави» не може бути гарантованим. Тим не менш вплив цієї тенденції та звернення уваги на її структурні наслідки заслуговує на серйозну увагу, бо вже сьогодні деякі актори світової політики вже починають діяти з урахуванням очікуваних змін у системі владних відносин на світовій арені. За умов зростання даного тренду, наступні два-три десятиліття стануть періодом геополітичного переходу, що знаменуватиме завершення глобального одноосібного лідерства держав західного цивілізаційного світу, розпочатого ще у 16 столітті. Відносне зниження потужності США, зростання соціальних ризиків в Європі, проявлення амбіцій нових зростаючих потуг на глобальному та регіональних рівнях, – все це де-факто відображає поступове зміщення світового стратегічного центру тяжіння.

В даному контексті ключовий виклик для Вашингтона полягає у зменшенні його здібності забезпечити ефективне управління глобальною

міжнародною безпекою, у тому числі за допомогою трансатлантичної взаємодії. З даних позицій особливого значення набуває стратегічний зріз дії Сполучених Штатів як глобального політичного лідера, що конкретизується у збереженні владного потенціалу. Цей момент відбиває зв'язок політичних цілей з фактором обмеження ресурсами чи доступу до останніх і допомагає прояснити цілі політики через встановлення пріоритетів, концептуалізує ресурси як способи підтримки політичної влади. У свою чергу ресурси не є способами без стратегії, що потребує розуміння особливостей їх організації та використання. Стратегія першості демонструє концептуальний зріз, який показує - глобальне американське лідерство не потребує обов'язкової унілатеральної дії повсюди. На справедливую думку представників реалістичної течії, на міжнародній арені забагато залежить від взаємодії та альянсів [6, с.108-117].

Варто зафіксувати три ключові глобальні тенденції, що суттєвим чином впливатимуть на майбутнє міжнародних відносин: завершення одноосібного домінування західного світу; акселерація мондіалізації; зростання нестабільності. За збереження таких тенденцій світове лідерство Сполучених Штатів Америки буде продовжено не стільки шляхом жорстких силових впливів, але за врахування об'єктивних процесів, що посилюватимуть його відносність. Тобто Сполучені Штати залишатимуться першою глобальною потугою та консервуватимуть першість у більшості сфер впливу «смарт пауер». Тим не менш Вашингтону потрібно буде боротися за вплив на складний ансамбль глобальних гравців, де низка акторів, починаючи з Китаю, намагається скласти йому очевидну конкуренцію на перспективу не лише в економічній сфері. Вже сьогодні військовий бюджет КНР 145 млрд. дол. на рік. Це значно менше за 584,2 мільярда доларів на оборону, прийнятих урядом США, але у загальносвітовому масштабі це вже друге місце за витратами на силову потужність [7]. Саме відносини Вашингтона із

зростаючими потугами будуть мати важливе структуруюче значення для системного форматування міжнародних відносин 21 століття.

Окрім того, збереження даних тенденцій має призвести до певного деінвестування Сполучених Штатів до деяких ареалів, зокрема до Європи, й подальшого продовження курсу на посилення військово-стратегічних позицій в Азійсько-тихоокеанському регіоні як детермінанти глобальної американської стратегії.

Поява нових зростаючих потуг, а ще небезпечніше динамічних, з сильним потенціалом в економічному плані блоків чи альянсів зростаючих потуг буде змінювати загальносвітовий стратегічний дискурс і, скоріше за все, повертатимуть його в геополітичному плані до питання рівноваги потуг на світовій арені. За даними європейських експертів, у 2040 році можна прогнозувати охоплення зростаючими державами 60% світового ВВП, їх частка у світовій торгівлі може піднятися до 45% (проти 34 % сьогодні), вони вироблятимуть 65% благ, що імпортують розвинені західні країни. Хоча зберігається справедливий сумнів та невизначеність з приводу можливостей збереження сталого зростання цих держав і ймовірність їхнього зіткнення з істотним уповільненням, потенціал помірно зростання оцінюється у тривалості на 20-30 років [8].

Отже, найбільшого значення набуває питання владної потужності. Чим сильніші атрибути такої потужності, тим ширшим є їхній спектр, тим більший вплив актор міжнародної взаємодії здійснює на унормування тієї чи тієї моделі світоустрою. Відтак ступінь його дії на політичному просторі є не менш обмеженим, ніж у вимірі політичного часу. Поширюючи за власні кордони модель, що при цьому втрачає таку характеристику як аутентичність, лідер світових політичних побудовань має пристосувати її до того політичного ландшафту, який наданий як фундамент, насамперед за наслідками особливостей темпоральної еволюції заданого простору.

Потуга виявляється та еволюціонує в ефектах, які вона продукує. Дія, що охоплює створює чи змінює речі, трансформує ситуації, імплікує моделі розвитку віддзеркалює потужність. Отже потужність також може бути визначена як влада діяти, здібність творити речі чи здібність конструктивної чи деструктивної дії. Така влада має тісний зв'язок зі стратегією – мистецтвом оперувати та досягати ефекту з позицій трансформації. Ключові позиції потуги відкривають шляхи її домінації над матеріальними та нематеріальними вимірами буття, над землею і людиною, тож влада суттєво залежить від сутності свого об'єкту.

На нашу думку принциповим поняттям, що поки продовжує визначати сучасну владну потужність Сполучених Штатів на світовій арені є поняття контролю. Перед Америкою на сучасному етапі постає небачене за всю всесвітню історію масштабне завдання управління низкою потоків, які циркулюють світовим простором – міграційного та кримінального, інформаційного та медіа, фінансового та комерційного, знань та технологій. Вашингтон вже не може залишатись осторонь впливу на вирішення проблем навколишнього середовища і норм його захисту, технологічних ризиків. Збереження можливості діяти як потуга, ефективно реалізовувати владу лідера суттєво залежатиме і від здібності Штатів реструктурувати економічні потоки посилюючи контроль за редистрибуцією світових багатств і розділяючи злочинну економіку від економіки як такої. Рекомендації американських дослідників у цілому збігаються із практичним виміром американських адміністрацій. А саме з варіативністю комбінацій «жорсткої» та «м'якої» влади.

Разом з тим питання того, що є на сучасному етапі світового розвитку міжнародною потугою лишається найактуальнішим у науково-аналітичному дискурсі щодо американського глобалізму. Класичне визначення потуги йде у розвиток традиції Р. Арона: у найбільш загальному плані потуга є здібність діяти, виробляти чи руйнувати. На міжнародній арені – здібність однієї політичної одиниці нав'язувати свою

волю іншим одиницям. Дослідник визначив наступні елементи, що конституують потугу: - простір, який займають політичні одиниці; - наявні ресурси матеріали та знання, що дозволяє їх трансформувати; - чисельність людей та мистецтво їх перетворення у солдатів; - здібність колективної дії [9]. За твердженням С. Хангтінгтона, потужність виявляється тоді, коли один уряд є здібним до здійснення впливу на поведінку більшості акторів і на більшість сюжетів, що не може робити жоден інший уряд [10, с.37-43]. Отже у сенсі традиційної потуги можна говорити про арсенал та акумуляцію способів, якими володіє держава для реалізації своїх інтересів на міжнародному просторі. Важливим питанням для аналізу тут стає визначення критеріїв потужності. Класичний підхід Г. Моргентау дозволив зафіксувати наступні: географічний, економічний, культурний, політичний, що базується водночас на мілітарній та дипломатичній опорах, здібності соціальної мобілізації [11].

Сполучені Штати як держава-лідер світової спільноти в нових умовах XXI століття потребують постійної технологічної інноваційності, у тому числі створеною та стимульованою їхньою мілітарною першістю. Майбутнє світового розвитку поставлено у пряму залежність від практичної підтримки владної позиції США. Підтримка ліберального світового порядку здійснюється через систему безпеки, розвиток якої корелює із програмними настановами американських структур з безпеки та оборони. Важливим програмним напрямком фіксується залучення нових партнерів, особливо вдовж критичної лінії колишнього Радянського Союзу. Глобальна стратегія збереження американського лідерства конкретизована через визначення мети реалізації двох принципових тез: - порядок у світі політики є типово створеним єдиною домінуючою потугою; - підтримка порядку потребує продовження гегемонії.

Прихильники сучасних варіацій популярної в Штатах теорії гегемонічної стабільності продовжують стверджувати, що зниження ступеню владної потужності Америки містить серйозну небезпеку для всієї

світової спільноти, бо створює ризик безпорядку (хаосу) у глобально-системному функціонуванні, за яким може наступити втрата мирного світового співіснування. Критики даного підходу теж традиційно аргументують, що влада глобального гегемона реалізується з позицій унілатералізму, ігнорує інтереси союзників та партнерів та міжнародні інституції. Відтак ризики глобальної системної дисфункції нею не долаються [12]. При цьому у самому Вашингтоні визнають світовий простір небезпечним місцем, де мир підтримується силою (мілітарною, м'якою, розумною), але бажають власного сприйняття у якості добродійної «primacy», виправданої ефективністю американської ліберальної політичної традиції.

Безумовно, запропоноване трактування «primacy» ґрунтується на логічному припущенні, що американська владна потужність є благом одночасно для Штатів і для усього світу. Однак тут стабільність світового порядку корелює із волінням гегемона реалізувати свої здібності, створювати та підтримувати останній. Це є велика стратегія, що залучає всі інструменти американської національної влади (економічну основу, дипломатію, військову силу). Ці сили мають оперувати у відповідних сферах і у будь-якому організаційному оточенні. Тому, на нашу думку, владна потужність для Вашингтону визначається саме через здібність до дії, володіння механікою прогнозування ризиків та використання переваг від різних акцій на глобальному міжнародному просторі.

Поміж особливостей відносин Америки зі світом особливою є протиріччєвість спричинена глобалізмом і тим, що зовнішні стратегії інших акторів є стратегіями реакції-відповіді на її дії. У тому числі з боку найбільш потужних світових акторів, реально чи потенційно приймаючих стратегію «балансу сил». Слід зазначити, що актори, діючи на обмеження американської потужності, не поспішають створювати чітку антиамериканську глобальну коаліцію, демонструючи заданість стилю мислення щодо політики, де ключовою категорією є баланс. Принаймні не

на рівні докорінної трансформації світового порядку. Але сам факт зростання потужності й кожен крок нових великих держав або претендентів на отримання такого статусу у майбутньому створює підвалини до зростання інтересу цих держав до самої можливості опонування Вашингтону у веденні світових справ. Суттєве питання на яке стійко рефлексує вся планета – чи залишиться Америка на міжнародно-легітимній підвалині глобального лідерства і чи вдасться їй зберегти масштаби вільної дії?

Для Вашингтона стає вкрай важливим збереження здібності впливу на масштаби відповіді інших акторів. Теоретично Штати зберігають два традиційних базових підходи до міжнародного порядку. Перший передбачає гегемонію з елементами ліберального характеру – мультилатералізм та партнерські союзи, розвиток кооперативної безпеки. Другий – гегемонія з унілатеральною домінантою, перевагою вибірковості в узгодженні дій з іншими акторами міжнародної спільноти. На практиці Вашингтон обирає ситуативний синтез з превалюванням елементів першого чи другого підходів, стабільно рефлексуючи на необхідність збереження фундаменту безпеки провідних союзників, демократичних великих потуг.

Проте завдання новітнього часу полягає у віднайденні способів дії відповідних запитам розвитку усього комплексу сфер життєдіяльності. Поєднання класичної економічної ефективності, здібності упредметнення елементів культури, ліберальної ідеології з новими потужностями інформації та комунікації і інституціональної організації. У цілому - створення глобальної політичної системи, яка поєднає вище означені складові в єдиний функціональний механізм. При цьому впливи глобалізаційних процесів на самі Штати все більш виявляють не лише позитивні, але й ускладнюючі чинники реалізації американської гіперпотужності. Владна потужність Америки має визначатись й через здібність впливати на нових кооперативних акторів (зокрема,

альтернативні об'єднання в сфері безпеки, міжнародні економічні організації, бізнес-корпорації неурядові організації різного спрямування). Американський науково-аналітичний дискурс фактично засвідчив, що навіть гіперпотужній Америці доволі складно залишатись єдиною домінантою глобалізованого світу, де потужність стає все більш відносною і сам характер процесів заперечує можливість кардинального розриву.

Відповідним чином науковий та аналітичний дискурс точиться навколо прогнозування здібності Штатів збереження контролю за міжнародним простором і процесів, які будуть супроводжувати її адаптацію до кризових виявлень глобалізаційних процесів. Навіть американська школа досить часто критично оцінює тенденції сучасного структурного розвитку [13].

Дійсний негатив виявляється у деякому самопослабленні, перш за все через геоекономіку, де якраз все активніше постають нові суперники. Отже принциповими напрямками практичних зусиль слід зафіксувати наступні: збереження технологічного динамізму; здібність запропонувати нову модель зростання з новими методами менеджменту; збереження ключової ролі доходності американських підприємств; розвитку потужної комерційної культури та збереження фінансового сектора.

Збільшення мультиполярних вимірів світової політики змушує Америку враховувати потенціал багаточисельних та різноманітних діючих акторів. Великі диспропорції у потужності між США та іншими акторами надають лідеру значну свободу переслідувати найбільш бажану для нього політику. У тому числі щодо глобальної міжнародно-системної еволюції. Однак за формування стійкої тенденції посилення конфліктної опозиційності лідерську парадигму Вашингтона перестануть сприймати як інтеграційний імператив, що призведе до необхідності чергової парадигмальної модифікації лідерської моделі або зміни моделі взагалі, що є критично небезпечним для статусу США як лідера структурно-системних побудов на міжнародній арені.

Отже рівень та масштаби американської глобальної влади залежатимуть від її технологічної першості у різних сферах людського буття та здібності спрямувати власну волю на вирішення проблем усього людства. Якщо поява «світового уряду» залишається малоімовірним сценарієм, то до 2040 року зростаюча взаємозалежність і нагальність глобальних проблем мають призвести до збільшення попиту на багатосторонню співпрацю, яка буде більш складною та потребуватиме розвитку інструментарію міжнародного регулювання. У постійно мінливих умовах, поступове розмивання американської потужності і поява системних рис багатополлярності може послабити всі регіональні та багатосторонні організації, у тому числі традиційні альянси. Тому США та їх союзникам потрібно адекватним чином адаптувати стратегічні програми, завдання і методи дії, що матимуть форму певного стратегічного протекціонізму позицій лідерів західного світу на міжнародній арені. Таким чином, головний структурний ризик може полягати у паралельному зростанні взаємозалежності і послабленям впливу акторів-лідерів. Стабільність міжнародної системи залежатиме від здатності держав активізувати або створити належні механізми управління і рівні безпеки на двосторонньому, регіональному і глобальному рівнях. За відсутності надійної системи регулювання може відбуватися підвищення напруги через ризик конфронтації у зв'язку зі збільшенням асиметричних загроз.

Ризик перспективи «стратегічного вакууму» стає особливо ймовірним в умовах послаблення американського лідерства і паралельного стратегічного зростання різних полюсів – організованих навколо зростаючих держав світового рівня лідерського потенціалу (Китай, Індія), регіонального рівня лідерського потенціалу (Бразилія, Туреччина) або на основі прагматичних альянсів у відповідності до поточних інтересів. Зниження ступеня прихильності західній владній потужності, водночас американської і європейської, з боку нових держав створюватиме небезпеку слабкості міжнародної системи, в першу чергу на

стиках різних сфер впливу, особливо там, де будуть задіяні інтереси в доступі до важливих ресурсів.

В умовах поступового зниження відносної влади, Сполучені Штати проводять адаптацію оборонних та безпекових стратегій до нового стратегічного контексту. Перш за все переорієнтовують свої зусилля на Тихому океані, закликаючи своїх європейських союзників вкладати більше коштів в їх безпосередній стратегічний простір згідно поточних змін у стратегічній обстановці [5]. Розуміючи традиційно меншу участь європейської сторони у військових діях, у Вашингтоні заохочують її до збільшення оборонних зусиль, в тому числі в рамках альянсів, спрямованих на підтримку військової майстерності. Під дією цього перерозподілу, традиційні союзи можуть бути суттєво змінені у напрямку руху до більш гнучких структур, що, ймовірно, будуть менш схильні до реалізації довгострокових цілей, проте виявлятимуть ефективність у вирішенні поточних проблем.

Ризики посилюватимуться якщо системна організація міжнародної політики буде переростати в конфліктну взаємодію негнучких альянсів протистояння, сприяючи структурному форматуванню системи позбавленої довгострокової стабільності.

Нові потенціальні можливості для дій держав з політико-ціннісною «девіантною» в політичному порядку денному можуть створити напруженість і у відносинах між великими державами. Зростаючі держави наполягатимуть на своєму визнанні у якості нормоформуючих системних гравців: вони відкидатимуть норми та інститути, які не відображають достатньою мірою їх інтереси і цінностей, явно чи приховано беручи курс на ствердження статусу актора рівного статусу лідерів, навіть до моменту досягнення рівності у силовій потужності. Тобто мова може йти про дуже важливий зсув у вимірі глобальних відносин – зміну соціального статусу, випереджаючи досягнення рівних лідеру матеріальних потужностей.

З іншого боку, захисники «системного дрейфу» у руслі традиції мають боротися за збереження масштабів їх впливу та вигоди від статус-кво, тож лідери західного світу, перш за все США прагнуть реалізувати заходи щодо попередження загрози зниження своєї міжнародної ваги та намагаються перешкодити подальшому підняттю суперників. Очевидно, що така ситуація позначена високим ступенем багаторівневої системної ризиковості, де теоретично можливо стає напруженість як між США, що прагнуть зберегти статус світового лідера, і державами, що є швидко зростаючими потугами, так і власне між зростаючими держави, які також можуть конфліктувати щодо їх статусу та рангу. Логічно, що лідери західного світу намагатимуться утримати свої позиції в інститутах управління, створених після Другої світової війни, проте почастищення намагань переглянути статус-кво є для них тривожним сигналом щодо збереження їх позицій у майбутньому розподілі влади на міжнародній арені. Більш того, не можна виключити й вірогідності боротьби за сфери впливу шляхом посилення зростаючими акторами вимоги підвищення їх повноважень у вирішенні світових справ. Зростаючий дискурс щодо майбутнього розвитку системи міжнародних відносин містить тривожний потенціал, бо представники всіх позицій походять від своїх точок зору, намагаються утримати або створити нові законні повноваження і вважають свої претензії виправданим, апелюючи до власного розуміння справедливості.

З іншого боку, ситуація ще не означає прямування до глобально руйнуючого конфлікту. Скоріше мова йде про нагальність проведення адаптативної дискусії щодо розміщення в ієрархії потужностей нових статусів в контексті покращення глобального колективного управління. В найближчі десятиліття вочевидь виявлятимуть бажання визначати ступінь миру і конфлікту на глобальному рівні три-чотири держави: США, Китай, Індія і Росія. Конструктивність їх взаємодії щодо управління

конфліктами у верхній частині міжнародного владної піраміди є дуже складною справою.

Ці держави є втіленням різних систем управління, що засновані на різних світоглядах. Історичні події в цих країнах породили абсолютно унікальний історичний досвід і призвели до розбіжностей позицій щодо низці ключових питань міжнародної політики. Крім того, використання військової сили для вирішення міжнародних криз, і відносини між державами та ринком також сильно залежать від політичної культури. Всі ці фактори створюють додатковий дисонанс у дискусії щодо світового міжнародно-політичного майбутнього та права впливу на його визначення. Зростаючі держави поділяють стурбованість щодо можливості західного протекціонізму над їх національно-політичним та зовнішньополітичним просторами впливу, з підозрою ставляться до концепцій, що передбачають укріплення світового лідерства США.

Зокрема, у КНР вважають, що Вашингтон намагається збалансувати або навіть обмежити реалізацію її стратегії «мирного розвитку» у міжнародному вимірі і розглядають США основною потенційною перешкодою на шляху до мети національної об'єднання, тоді як США продовжують залишатися захисником Тайваню. Плани Вашингтона щодо розвитку зброї в космосі, національної протиракетної оборони і переваги Америки в інших сферах бачаться у Пекіні як підвалина для побудови наступальних стратегічних варіантів і як загроза можливого стримування Китаю [8]. Для США, стабільність в важливих регіонах і регулювання міжнародної системи, як і раніше залишаються вищим пріоритетом. Ключове питання для Вашингтона, як досягати цих цілей в епоху нових об'єктивних обмежень для американського глобального лідерства. У тому числі через проблеми збільшення внутрішнього небажання підтримувати повний портфель глобальних зобов'язань.

Висновки. Маємо констатувати: на сучасному історичному етапі у світі немає глобальної влади, яка є суто політико-стратегічною, потуга

міжнародного рівня потребує здібності трансформування власних ресурсів у можливості та механізми спрямування колективних рішень. Досягнутий людством ступінь розвитку де-факто ставить світового лідера перед необхідністю введення до дії нової соціокультурної моделі комунікації з міжнародною спільнотою, яка поєднує силу технологічних інновацій і здібності політико-стратегічного арбітра.

Відповідним чином перевагу отримують динамічні якості США у веденні міжнародних справ – мобільність дії, її інтенсифікація. Крім того – гнучкість, кореляція самих дій та сфер дій. Тож для Білого Дому нагальними стають турботи про взаємодію різноманітного ансамблю факторів, де серйозне стратегічне значення мають і фінансові потоки, і ресурсні переваги, і комунікація і управління конфліктами. За таких умов ефективність лідерської самореалізації Штатів на світовій арені є ефективністю трансформації у практичну дію усього комплексу потенціалу потужності американської держави, стримування критичних структурних ризиків та роботи на формування нових системних умов впливу на глобальне міжнародне середовище.

Список використаних джерел

1. Haas E. The Age of Nonporality. What will Follow U.S. Dominance [Електронний ресурс] / E. Haas. – Режим доступу: <http://www.foriengaffairs.org/2008050/faessay/87304>.
2. Friedman G. The Next 100 Years: A Forecast for the 21st Century / G. Friedman. – N.Y.: Doubleday, 2009. – 272 p.
3. Grevi G. The Interpolar World: A New Scenario / G. Grevi // Occasional Paper. – 2009. – № 79. – Paris: EU Institute for Security Studies. – P. 27-31.

4. The Asian Century.What International Norms and Practices? Conference Proceedings 12 september 2014 / French Institute of International Relations. – P.: Ifri, 2014. – 97 p.
5. Дынкин А.А. Диалектика отношений США и КНР / А.А. Дынкин // Глобальная перестройка / А.А.Дынкин, Н.И.Иванова. – М.: «Весь мир», 2014. – С.399-415.
6. Walts S. Taming American Power / S. Walts // Foreign Affairs.- 2008. – September/October. –V.84., №5. – P.105-120.
7. Le budget de la défense chinoise en hausse de 10,1% en 2015, la plus faible augmentation en cinq ans [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.chine-informations.com/actualite/cn/le-budget-de-la-defense-chinoise-en-hausse-de-en-la-plus_74493.html
8. Swielande Tanguy Struye de Les Etats-Unis face aux puissances emergentes : quelles strategies a disposition des protagonistes ? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uclouvain.be/cps/ucl/doc/pols/documents/NA6_TS_ALL.pdf.
9. Aron R. Paix et guerre entre les nations / R.Aron. – Paris: Calman-Levy, 1985. – 795 p.
10. Huntington S. The Lonely Superpower / S.Huntington // Foreign Affairs. – 1999. – №2. – P. 35-49.
11. Morgentau H. J. Politics among Nations / H.J.Morgentau. – N.Y.: McGraw-Hill, 2005. – 752 p.
12. Mearsheimer J. The Tragedy of Great Power Politics / J. Mearsheimer. – Publisher: W. W. Norton & Company, 2014. – 592 p.
13. Kaplan R. Asia's Cauldron: The South China Sea and the End of a Stable Pacific / R. Kaplan. – Publisher: Random House Trade Paperbacks, 2015. – 256 p.